

ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΛΑΜΕΧ ΚΑΙ Η ΕΠΙΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ (του Γιάννη Ζήση)

Ο φόνος σε μια κοινωνία δεν είναι κάτι που μπορεί να μείνει αναπάντητο. Η αναγκαιότητα και το είδος των απαγορεύσεων πάντα προκαλούσε έντονες συζητήσεις. Παρόλα αυτά, η πρώτη ψυχαναλυτική προσέγγιση της απαγόρευσης του φόνου έγινε το 1913 από τον Σίγκμουντ Φρόιντ με την έκδοση του βιβλίου του “Τοτέμ και Ταμπού”. Στη διήγηση της Γένεσης περιγράφεται η επινόηση της πρώτης θέσμησης ποινής από άνθρωπο. Ο Λάμεχ επινοεί μια αυστηρή ποινή για όποιον

θα τολμούσε να τον σκοτώσει, ως αντίποινο, για τον φόνο που είχε προκαλέσει. Αυτό δίνει την ευκαιρία στο συγγραφέα του παρακάτω δοκιμίου, να ονομάσει αυτή την ψυχολογική στάση ως “σύνδρομο του Λάμεχ”. Είναι ένα ψυχολογικό σύνδρομο που χαρακτηρίζει τον πολιτισμό μας μέχρι σήμερα. (συντακτική ομάδα solon.org.gr)

Μετά από την κατάρα των πρωτόπλαστων από το θεό και την εκδίωξή τους από τον Παράδεισο γεννήθηκε ο Κάιν. Το όνομα αυτό ετυμολογικά σημαίνει ιδιοκτησία – απόκτημα και υποδηλώνει την χωριστικότητα και την εκπλήρωση της αρχής της διαμάχης. Ο αδελφός του Κάιν, ο Άβελ, που το όνομά του σημαίνει πνοή (όπως η Εύα σημαίνει ζωή) είναι δευτερότοκος. Στη διήγηση αυτή, ο καλός χαρακτήρας του Άβελ δίνει μια προοπτική επιστροφής. Το πνεύμα του σφετερισμού, όμως, την εξοντώνει. Εν ολίγοις, η “ιδιοκτησία” σκότωσε την “πνοή”.

Το διακύβευμα ήταν σημαντικό και δεν είναι τυχαίο που ο θεός εμφανίζεται να κάνει διάλογο με τον Κάιν προσπαθώντας να αναχαιτίσει την οργή του, εναντίον του αδελφού του. Ο Κάιν όμως, αντί να εσωστρέψει ώστε να δει μέσα του το πρόβλημα και να αναλάβει την ευθύνη, συνεχίζει το λάθος των προπατόρων του να μετακινεί την ευθύνη. Εδώ έχουμε το *οργισμένο δημιουργήμα* - που είναι εν δυνάμει δημιουργός- και θέλει να αφανίσει την ετερότητα η οποία, τελικά, σκοτώνει στο πρόσωπο Άβελ.

Αυτός ο φόνος είναι μια δεύτερη πτώση του ανθρώπου και η συνέπειά του είναι μια δεύτερη κατάρα: *“Από ’δω και πέρα θα σε καταριέται η ίδια η γη, που άνοιξε για να δεχτεί το αίμα του αδερφού σου, που εσύ τον σκότωσες. Όταν θα την καλλιεργείς, δεν θα σου δίνει πια τους καρπούς της. Φυγάς θα είσαι και περιπλανώμενος για πάντα πάνω στη γη».*[1]

Η ποινή δεν ήταν αυτή της αφαιρέσεως της ζωής, αλλά της επονειδίσιτης ζωής.

Έχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι δεν έχει αναλυθεί αυτή η δεύτερη πτώση, ούτε οι δυνατότητες ανάκτησης που χάθηκαν. Μιλώντας με όρους της θεωρίας πολυπλοκότητας, ο Άβελ αποτελούσε εκείνη τη διακλάδωση, που προοπτική της ήταν η επιστροφή του ανθρώπου στην πρότερη κατάσταση.

Δυστυχώς, επειδή το ερευνητικό πνεύμα απουσίαζε από τις θρησκείες δεν δίδαξε πολλά, γι’ αυτό και συνεχίζουμε τον δρόμο του Κάιν.

Σε αυτό το σημείο της διήγησης υπάρχει ένα παράξενο στοιχείο. Ξέρουμε ότι η Εδέμ δεν ήταν όλος ο κόσμος αλλά ένα συγκεκριμένο μέρος, συμβολικό έστω. Στη διήγηση της Γένεσης περιγράφονται όλοι οι άνθρωποι που υπήρχαν μέχρι τη στιγμή του φόνου. Όμως ο Κάιν απαντά στο θεό λέγοντας ότι:

«Βαριά είναι η τιμωρία μου! Δεν μπορώ να την αντέξω! Σήμερα με διώχνεις από τη χώρα, και πρέπει να χαθώ από μπροστά σου και να γίνω φυγάς, περιπλανώμενος στη γη. Όποιος με βρει θα με σκοτώσει».[2]

Εδώ, υποδηλώνεται η ύπαρξη και άλλων όντων τα οποία είναι

ικανά να φονεύσουν τον άνθρωπο. Δεν θα επιχειρηματολογήσουμε επ' αυτού του σημείου περαιτέρω.

Ο θεός απαντά στον Κάιν: «Δε θα συμβεί αυτό, γιατί οποιοσδήποτε σκοτώσει τον Κάιν, θα αντιμετωπίσει επταπλάσια εκδίκηση». Κι έβαλε σημάδι στον Κάιν, ώστε όποιος θα τον συναντούσε να μην τον σκοτώσει. Έτσι ο Κάιν έφυγε από τον τόπο όπου του είχε μιλήσει ο Κύριος και πήγε να ζήσει στη χώρα Νωδ, ανατολικά της Εδέμ». [3]

Το σύνδρομο του Λάμεχ

Ο Λάμεχ είναι μακρινός απόγονος του Κάιν. Σκοτώνει και αυτός έναν άνθρωπο και κάτω από το φόβο των αντιποίνων, για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου, σύμφωνα με τη Γένεση, **επινοεί την αντιποίηση του θεού με τη μορφή του νόμου.**

Ο Λάμεχ, επειδή σκότωσε και φοβόταν τα αντίποινα, πολλαπλασίασε την ποινή της εκδίκησης που είχε θέσει ο θεός για όποιον θα τολμούσε να σκοτώσει τον Κάιν. Όρισε μόνος του την ποινή για όποιον θα τολμούσε να τον σκοτώσει ως “εβδομήντα επτά φορές μεγαλύτερη εκδίκηση” χωρίς όμως να την έχει επικυρώσει ο θεός. Δηλαδή, εδώ βρισκόμαστε -συμβολικά- μπροστά στην **πρώτη** ανθρώπινη άμεση άσκηση εξουσίας να παίζει καθοριστικό ρόλο.

Αυτή τη φορά, την ποινή δεν την εξήγγειλε ο θεός αλλά ο ίδιος ο άνθρωπος, ο Λάμεχ.

Ο άνθρωπος για να διασφαλίσει τον εαυτό του από τις συνέπειες των πράξεών του επινόησε τη θεσμική διαμεσολάβηση ώστε να αποτρέψει την άμεση ζωική ενέργεια του φονεύειν. Εδώ, ερχόμαστε πολύ κοντά στη διαδικασία που ο Δαρβίνος και ο Φρόιντ από κοινού υιοθετούν ως **επινόηση της απαγόρευσης του φόνου μετά από φόνο.** Σε αυτή τη διήγηση περιγράφεται **ο λόγος της θέσμισης: ο οποίος είναι ο φόβος της ανταποδοτικότητας.**

Ουσιαστικά, το **σύνδρομο του Λάμεχ διακατέχει όλο τον πολιτισμό** και κυρίως το ιερατείο όλων των θρησκειών. Εδώ εκδηλώνεται το πάθος του ανθρώπου να διαμεσολαβήσει για τον

θεό. Έτσι, ντύνει φετιχιστικά το ταμπού με τοτέμ και το σημαιοστολίζει με σύμβολα. [4]

Αναφορές:

[1] Γεν. 4,11 & 4,12 – el.bibles.org,

[2] Γεν. 4,13 & 4,14 – el.bibles.org,

[3] Γεν. 4,15 & 4,16 – el.bibles.org,

[4] Φρόνιτ Σίγκμουντ, Τοτέμ και ταμπού, εκδόσεις Επίκουρος, 1978

Το παραπάνω κείμενο αποτελεί το 3ο μέρος του δοκιμίου με τίτλο **“Η Συμβολική Ψυχανάλυση – Η Επίκαιρη Αξιοποίηση του Ανθρωπολογικού Μύθου”**.

Οι επιμέρους τίτλοι του δοκιμίου είναι:

1. *Η Μυθολογία της εντροπίας*
2. *Μυθολογία και θεωρία Παιγνίων*
3. *Το σύνδρομο του Λάμεχ και η επινόηση του νόμου*
4. *Μυθολογίες αποδόμησης*
5. *Θεραπεύοντας την τάση για εξουσιαστικότητα*
6. *Μυθολογία και η αρχή της ηδονής*
7. *Οι κλίμακες του Αδάμ και της Εύας*

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Φωτογραφία: wikipedia